

Rode gedeelten zijn wat ons betreft, kernpunten in dit artikel.

**Goudimel is een begrip. Zijn vierstemmige psalmzettingen zijn
wijdverbreid. Velen kennen de 16e-eeuwse muziek via een Indonesische
bundel, ooit verzorgd door Harry van Dop. De zendingspredikant brengt
nu in Nederland een herziene versie op de markt.**

Over het leven van Claude Goudimel is niet bar veel bekend. Hij was een Franse renaissancecomponist, die waarschijnlijk rond 1560 overging tot het protestantisme. In augustus 1572 vond hij, in de nasleep van de Bartholomeüsnacht, de dood.

In de laatste tien jaar van zijn leven heeft de componist echter een oeuvre geschreven dat de tijd zou verduren. Hij ging aan de slag met de nieuwe Geneefse psalmen, waarvan in 1562 de complete editie verscheen. Tot vier keer toe publiceerde Goudimel een complete bewerking van de psalmen in meerstemmige zettingen.

De meest bekende, uit 1565, bevat eenvoudige, homofone noot-tegen-nootzettingen. Ze werden wereldberoemd. Allerwegen werden en worden ze gezongen. En hoewel ze niet bedoeld waren als orgelbegeleiding, zijn ze ook bij menig kerkorganist op de lessenaar te vinden.

Wie in Nederland op zoek ging naar de bundel psalmzettingen, stuitte echter op problemen. Bij het Centrum voor de Kerkzang verscheen weliswaar al in de jaren zestig een map met losbladige Goudimelpsalmen. Handgeschreven, naar het origineel uit 1565. Maar de zettingen in die uitgave zijn veelal minder praktisch om te zingen. Goudimel immers maakte zijn psalmen voor een mannenkoor met jongensstemmen, en daarom op afwijkende toonhoogten.

Veel musici waren jarenlang geholpen met een blauw boek: "Mazmur". Alle Goudimelpsalmen op de 'gewone' toonhoogte, in zowel sopraan- als tenorzettingen. Plaats van uitgave: Jakarta 1987. De Indonesische taal namen ze voor lief.

Echter, de laatste tijd waren de boeken ook in Jakarta niet meer verkrijgbaar. Toen ontstond het plan om een nieuwe Goudimeleditie uit te geven, nu in het Engels.

Stemboek

Harry van Dop (74) uit Amersfoort is de man achter de "Mazmur"-bundel uit 1987. De emeritus predikant van de Protestantse Kerk in Nederland vertelt dat hij al jong met Goudimel in aanraking kwam. „Mijn opa, die uit Nieuwe-Tonge afkomstig was, liet me vroeger een zogenaamd stemboek zien: een psalmboek

met vier zangpartijen, waarvan twee op hun kop. Vier of acht mensen konden in een kringetje uit één boek vierstemmig zingen. M'n opa wist nog dat dat veelvuldig gebeurde: op de Zeeuwse eilanden, maar ook op de Veluwe. De zettingen in die stemboeken waren oorspronkelijk van Goudimel.”

Later, in de jaren 50, ging Harry op orgelles bij Klaas Bartlema in Blaricum. „En Bartlema wees me weer op de psalmzettingen van Goudimel: „Daar moet je eens op letten.””

Na zijn studie werd Van Dop in 1967 als toerustingspredikant uitgezonden naar Zuid-Celebes. Hij raakte vervolgens in Indonesië betrokken bij de Stichting voor de Kerkmuziek, die zich onder andere bezighoudt met het Indonesische kerklied.

Hij stuitte op het Geneefse Psalter. „Al sinds de 17e eeuw waren er enkele psalmberijmingen op de Geneefse melodieën. De laatste complete dateerde uit 1908.”

Hasper

Sinds de jaren 20 van de vorige eeuw was onderwijzman I. S. Kijne actief op het toenmalige Nieuw-Guinea. Hij zette zich van meet af aan in voor het lied in de Indonesische taal. In samenwerking met de in Nederland actieve ds. Hendrik Hasper verzorgde Kijne in 1947 een bundel "Geestelijke Liederen". Vanaf 1951 zette Kijne zich ook in voor het berijmen van de psalmen. In 1955 werden aan de bundel "Geestelijke Liederen" honderd berijmde psalmen toegevoegd, van de hand van Kijne.

Met die erfenis geconfronteerd, zette Harry van Dop zich in de jaren 70 aan het berijmen van het gehele psalter. Hij begon helemaal opnieuw. In 1980 was de klus geklaard.

Ook de liederenverzameling van Kijne was aan revisie en uitbreiding toe. Het team van de Stichting voor de Kerkmuziek begon in 1975 aan een nieuw liedboek. Naast West-Europese gezangen van ds. Hasper kwamen er nu ook liederen uit Afrika en Azië in de bundel. Het liedboek "Kidung Jemaat", met 478 gezangen, verscheen in 1984; vijf jaar later samen met de 150 psalmen.

Tot grote vreugde van de Indonesische kerken. „Ze waren dolgelukkig met vernieuwingen. Overigens zijn er in Indonesië groepen, met name in Papoea, die zweren bij het liedboek van Kijne.”

Aus einem Guss

Van Dop zette zich vervolgens aan een nieuwe klus. „Ik dacht: Als ze nu toch met die Geneefse melodieën bezig zijn, kunnen ze het beste de harmonieën gebruiken die daar het dichtst bij staan. En dat is Goudimel. Zijn zettingen passen er precies bij. Als ”aus einem Guss”.”

De meeste zettingen waren niet direct bruikbaar. „Vele staan te hoog genoteerd. Daarbij: Goudimel schreef de meeste met de melodie in de tenor. Slechts twaalf psalmen hebben in het origineel een sopraanzetting.”

Van Dop maakte voor elk van de 125 melodieën zowel een sopraan- als een tenorzetting. „Er moet dan heel wat omgezet worden om dezelfde harmonie te behouden zonder de stemvoering geweld aan te doen. Tegelijk ‘verbeterde’ ik in die uitgave zogenaamde verborgen kwinten en octaven.”

De blauwe ”Mazmur”-bundel verscheen in 1987 en vond z’n weg. In Indonesië, maar meer nog daarbuiten. Eerst in Nederland, later ook in Canada en Duitsland.

Transparantie

Sinds 2004 is Van Dop terug in Nederland. Toen bleek dat Dick Sanderman en uitgever Cor van Dijk in Rijssen plannen hadden voor een heruitgave van de Goudimelbundel, zette Van Dop zich opnieuw aan de noten. „Op advies draaide ik de ‘verbeteringen’ van 1987 weer terug. De nieuwe uitgave staat daarom weer heel dicht bij het origineel.”

Van Dop is gecharmeerd van Goudimels muziek. „Het lijkt ongelooflijk simpel. Maar het is zó vakkundig. De stemvoering, dié stond centraal bij Goudimel. En dat geeft deze muziek zo veel transparantie.”

Hij hoopt dat veel mensen opnieuw kennismaken met deze 16e-eeuwse muziek. „Goudimel is een mooie introductie in het karakter van de psalmmelodieën. De oren van veel mensen hebben nooit goed kennisgemaakt met de melodie van de psalmen. Daarom zingen ze vaak maar een bepaald soort melodieën, vooral ionische en aeolische. De andere ervaren ze als vreemd of zelfs onzingbaar. Goudimels zettingen kunnen helpen om te ervaren dat iedere psalmmelodie haar eigen karakter heeft.”

Mede n.a.v. ”The Genevan Psalms arranged by Claude Goudimel 1565 edited and adapted by Harry van Dop. Revised Mazmur Edition”; uitg. Cantique, Rijssen, 2009; 162 blz.; incl. cd (alle zettingen ingespeeld door Dick Sanderman); € 39,95.